

Marie Pultarová, Snížení lidé v prostoru raně novověkého města. Kati a pohodní ve východočeských městech 17. století, diplomová práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2015

Oponentský posudek – Marek Ďurčanský

Diplomová práce M. Pultarové je zaměřená na téma, které je na první pohled spíše frekventované v populárně-naučných pracích a v historické beletrii. Tím spíše je ale třeba výběr tématu ocenit, protože ke zpracování přistoupila se znalostí východisek historické antropologie, mikrohistorie, právních dějin a dalších souvisejících historických disciplín, na jejichž průsečíku se problematika katů a pohodných v raném novověku nachází. Vhodně je zvoleno také chronologické vymezení práce: autorka dle mého soudu správně nespatřuje bělohorský přelom pro sledované téma jako zásadní mezník (kterým nepochybně je například z hlediska politických a správních dějin), což jí umožňuje sledovat snížené lidi v jejich v lokálním prostředí bez násilného přerušování kontinuity. Oním lokálním prostředím jsou dvě východočeská města – Náchod a Pardubice. Obě byla zároveň sídly panství, což je v práci zohledněno a často se v souvislostech objevují také další lokality městského typu v bezprostředním okolí (Přelouč, Dašice).

Úvodní částí práce jsou věnovány sumarizaci dosavadního výzkumu ve výše naznačených oblastech a metodologickým východiskům, zvláště podrobně je pak rozpracován fenomén cti v raném novověku (autorka s touto kategorií často operuje v následujících kapitolách). Stranou nebyla ponechána ani zjednodušení a stereotypy vycházející především z díla Josefa Svátka a přežívající v obecném povědomí z velké části dodnes. Za pomoci Svátkovy pozůstalosti uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví byl analyzován jeho velmi benevolentní způsob práce s prameny i dobovou odbornou literaturou, který vznik řady klišé vysvětluje (např. údajnou minimální míru kontaktů kata jako snížené osoby s příslušníky jiných společenských vrstev). Autorka vede trefnou paralelu také s bulvarizujícím proudem současné popularizační literatury (s. 37).

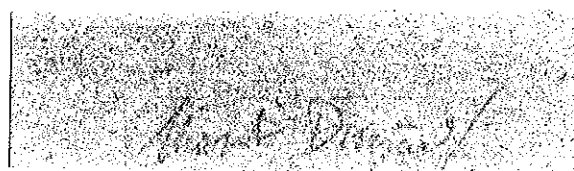
Ve dvou klíčových oddílech (6. a 7.) pak M. Pultarová na základě podrobné heuristiky provedené především ve východočeských archivech – soupis použitých pramenů na s. 190-193 je podivuhodně obsáhlý – sleduje snížené lidi v obou městech. Nejedná se přitom pouze o katy, ale také o pohodné, případně biřice (posly právní). Z výkladu je dobře vidět, nakolik je naše běžná představa o těchto lidech schematizována a o kolik barvitější a komplikovanější byla skutečnost. Autorka vhodně kombinuje řadu pramenů různého typu, díky nimž mohla nahlédnout majetkové poměry a přesuny ve vlastnictví nemovitostí (rasoven, resp.

„koprofären“), větší fluktuaci (ale také chudobu) těchto osob v případě Náchoda oproti Pardubicím, sociální vazby a do jisté míry také mentalitu. Zvláště rozbor matričních zápisů přesvědčivě vyvrací zažitě představy, opakované i v novější odborné literatuře (J. Francek, R. van Dülmen), že bylo kmotrovství dětí snížených lidí považováno za difamující nebo že by bylo sníženými osobami vyjednáváno za úplatu. Členové městských politických, ekonomických a kulturních elit byli ve sledovaných městech běžně kmotry i velmi chudých snížených lidí, biřiců a pohodných.

Výhrady, které k práci M. Pultarové mám, nejsou zásadní povahy, ale spíše technického charakteru. Předně se jedná o citování pramenů, které je pravděpodobně často spíše intuitivní a nedrží se zavedených pravidel (zejména příručky I. Št'ovička a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů...*, Praha 2002), zvláště co se týká interpunkce, psaní hlásek a/o (kaupil/koupil), hranice slov apod. V několika případech jde také o chybné čtení, např. na s. 70 v citaci z Theresiany má místo „*měnej k zaušanlivosti*“ být „*méněj[i] k zoufanlivosti*“, podobně na s. 101 má místo „*mlsnou odpovědí*“ pravděpodobně být „*místnou odpovědí*“ (rozuměj patřičnou). Druhý typ výhrad se týká menších terminologických nepřesností nebo přehlédnutí – např. na s. 63 v pozn. 194 by bylo přesnější hovořit pro 16. století o „pražské utrakvistické univerzitě“ než o „Karlově univerzitě“; na s. 74 má být latinské označení hrdelního práva v nominativu „*ius gladii*“ místo „*iuris gladii*“ apod. To ale jsou samozřejmě drobnosti snadno odstranitelné dobrou redakcí a neměly by být na překážku publikování diplomové práce M. Pultarové, o němž by měla určitě uvažovat. Řada závažných zjištění vyplývajících z kvalitní heuristiky je k tomu dobrým důvodem.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze, 2. září 2015.

PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D.